

УДК 004.946.5

Хорошко Володимир Олексійович,доктор технічних наук, професор, професор кафедри
Національного авіаційного університету, Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0003-2117-8150**Іванченко Ігор Сергійович,**кандидат технічних наук, доцент кафедри
Національного авіаційного університету, Київ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Розглянуто проблему інформаційного протиборства в геополітичному просторі. Установлено умови та зміст геополітичної конкуренції в інформаційному суспільстві і сформульовані загрози інформаційно-психологічного протиборства в геополітичному просторі. Окреслено інформаційно-психологічну сферу та процеси формування соціальних відносин для геополітичних суб'єктів. Досліджено стан, умови й зміст геополітичної конкуренції в інформаційному суспільстві. Також визначено основні загрози, які виникають або в результаті інформаційного протиборства з державою-упротивником, або внаслідок інформаційної війни з нею.

Ключові слова: геополітичний простір, геополітика, інформаційна війна, інформаційно-психологічна боротьба.

Рассмотрена проблема информационного противоборства в геополитическом пространстве. Установлены условия и содержание геополитической конкуренции в информационном обществе и сформулированы угрозы информационно-психологического противоборства в геополитическом пространстве. Очерчены информационно-психологическая сфера и процессы формирования социальных отношений для геополитических субъектов. Исследованы положения геополитики и определены основные качественные изменения, отражающие новые условия и содержание геополитической конкуренции в информационном обществе. Также выявлены основные угрозы, которые возникают или в результате информационного противоборства с государством-противником, или в результате информационной войны с ней.

Ключевые слова: геополитическое пространство, геополитика, информационная война, информационно-психологическая борьба.

Для будь-якої держави стан її політичних відносин з іншими державами є визначальним чинником внутрішньої стабільності та безпеки. Політика як різновид діяльності є важливим засобом зовнішнього впливу, який може набувати форми агресії і призводити до політичного підриву могутності держави, що стала жертвою агресії, руйнування її військового та економічного потенціалу й навіть до повного або часткового виокремлення суб'єктів і територій, її складових. Стандартність

© Khoroshko Volodymyr, Ivanchenko Ihor, 2019

архітектурних принципів побудови, устаткування і програмного забезпечення персональних комп'ютерів, висока мобільність програмного забезпечення і ряд інших ознак визначають порівняно легкий доступ професіонала до інформації, що міститься в інформаційній системі. Якщо інформаційними ресурсами користується група користувачів, то може постати необхідність в обмеженні доступу до інформації різноманітних користувачів.

Позаяк інформаційні технології дуже швидко розвиваються і поширюються у всіх сферах людського життя, інформація дедалі більше перетворюється на стратегічний ресурс держави, продуктивну силу й високовартісний товар. Це не може не зумовлювати прагнення держав, організацій та окремих громадян отримати переваги за рахунок оволодіння інформацією, недоступною для опонентів, а також за рахунок завдання збитків інформаційним ресурсам супротивника й захисту своїх інформаційних ресурсів [1, 2, 3].

За інтенсивністю, масштабами та засобами, які використовуються, слід виділити такі: інформаційна експансія, інформаційна агресія та інформаційна війна.

Гостроту міждержавного інформаційного протиборства можна спостерігати в оборонній сфері, вищою формою якої є інформаційні війни, особливо тепер. Ми спостерігаємо це на власних очах у нашій країні. Не менш гостро постає питання інформаційного протиборства й на рівні організацій, окремих громадян. Про це свідчать численні спроби зловмисників отримати контроль над комп'ютерними технологіями та інформацією для отримання матеріальної вигоди [1, с. 258].

Протиборство держави в області інформаційних технологій, прагнення зловмисників протиправно використовувати інформаційні ресурси, необхідність забезпечення прав громадян у інформаційній сфері, наявність безлічі випадкових загроз зумовлюють гостру необхідність забезпечення захисту інформації в комп'ютерних системах, які становлять матеріальну основу інформатизації суспільства.

Можна вважати, що в інформаційному просторі агресія переростає у війну в тому випадку, якщо одна зі сторін конфлікту розпочинає широко застосовувати проти своїх супротивників інформаційну зброю. Цей критерій дозволяє виділити з-поміж усього розмаїття процеси й явища, що відбуваються в інформаційному суспільстві.

Інформаційна війна – найвищий ступінь інформаційного протиборства, спрямованого на розв'язання суспільно-політичних, ідеологічних, а також національних, територіальних, та інших конфліктів між державами, народами, націями, класами й суспільними групами шляхом широкомасштабної реалізації засобів і методів інформаційного насильства.

З настанням епохи інформаційного суспільства геополітична картина світу кардинально змінилася. У першу чергу, основним ресурсом у інформаційному суспільстві інформація та інформаційні технології, які витіснили або знизили значущість таких стратегічних ресурсів як природні копалини, населення, території і т. д.

З появою глобальних інформаційно-телекомунікаційних мереж змінився фактор відносної відкритості або замкнутості континентальних і морських держав, а також фактор віддаленості та досяжності. Інформація тепер може передаватися

© Khoroshko Volodymyr, Ivanchenko Ihor, 2019

відкритими телекомунікаційними системами практично миттєво, а отже, у інформаційному суспільстві території зі слабкорозвиненою мережевою інфраструктурою можуть виявитися більш віддаленими від суспільного життя та цивілізації, ніж острови в Тихому океані, оснащені системами супутникового зв'язку. Рівень розвитку мережевих технологій, їх інтеграція в різні сфери суспільного життя, концентрація вузлів мережевої інфраструктури та інших мережевих ресурсів на одних територіях та їх відсутність на інших у інформаційному суспільстві завжди призводять до промислового, економічного, культурного відставання та загального регресу територій і держав, що знаходяться осторонь інформаційних потоків.

Вивчення питання про те, хто реально контролює інформаційні потоки та мережеву інфраструктуру, направляючи їх через території різних держав, може підказати ідею про поділ усіх держав в інформаційному просторі на держави, які володіють інформаційними та мережевими технологіями, та держави, що не мають власних комунікацій у цій сфері та перебувають у залежності від спрямованості інформаційної політики держав, які домінують у інформаційному просторі, що неминуче призводить до залежності національних інтересів держав, що володіють меншим інформаційним потенціалом. Такі держави в інформаційно-психологічній сфері потрапляють майже в колоніальну залежність від держав – власників мереж і технологій, що дозволяє вести мову про зародження в інформаційному суспільстві процесів поділу територій на колонії та метрополії – процесів сучасного інформаційного неокolonіалізму [2, с. 315].

З появою інформаційно-телекомунікаційних мереж кордони між державами стали прозорими для переміщення головного ресурсу інформаційного суспільства – інформації. Поява транснаціональних корпорацій-провайдерів перетворило їх відносини із традиційних на геополітичні. Поява поряд із традиційними видами політичного, економічного та збройного протистояння інформаційно-психологічних війн помітно змінило стан військово-стратегічного балансу, який установився у світі після Другої світової війни, і призвело до переоцінки шкоди, що може спричинити застосування звичайних видів озброєнь, а отже, і до переоцінки військово-політичного потенціалу, що є важливою геополітичною категорією [3, 4].

Формування інформаційного суспільства призвело до перегляду старих положень у політиці взагалі та в геополітиці зокрема. Основними якісними змінами, що відображають нові умови та зміст геополітичної конкуренції в інформаційному суспільстві, є такі [3, 4, 5]:

– розширення поняття геополітичного простору та простору геополітичної конкуренції. Геополітичний простір у інформаційному суспільстві набуває повноти, включаючи в себе простір інформаційних та психологічних відносин сучасного суспільства.

Боротьба геополітичних суб'єктів, їх союзів і коаліції за досягнення інформаційної переваги заволоння більш розвиненими інформаційними ресурсами, що відкривають кращі можливості для встановлення контролю над інформаційними ресурсами суперників у цій боротьбі, стає основним напрямом геополітичної конкуренції й істотно змінює її характер:

– зміна в оцінюванні стратегічно важливих ресурсів. Інформаційні ресурси інформаційного суспільства, що включають в себе інформаційні потоки, інфор-

© Khoroshko Volodymyr, Ivanchenko Ihor, 2019

маційно-телекомунікаційні мережі та об'єкти їх інфраструктури, а також джерела, що породжують (генерують) інформацію або надають її у процесі аналізу та обробки нову якість (наприклад, портали науково-дослідних центрів з їх високим інтелектуальним потенціалом), є найважливішим стратегічним ресурсом для кожного суб'єкта геополітичної конкуренції, за володіння яким головним чином і розгортається геополітична боротьба, унаслідок якої одні суб'єкти отримують переваги, а інші їх витрачають, що позначається на стані їх безпеки;

– зміни в виборі та оцінці традиційних союзників і супротивників у геополітичній боротьбі. Як наслідок, відбулися зміни в ієрархії стратегічно важливих ресурсів, за володіння якими (або правом впливати на їх видобуток, розподіл і використання) між окремими геополітичними суб'єктами. При цьому розгорнулося суперництво за пріоритетне значення інформаційних ресурсів при оцінюванні сили суб'єкта геополітичних відносин і зросло значення ролі географічного положення держав щодо транспортних комунікацій та джерел корисних копалин. У інформаційному суспільстві вибір традиційних союзників і супротивників в геополітичній боротьбі залежить не від їх острівного або континентального розташування та переважної ролі морських або сухопутних комунікацій у переміщенні людських ресурсів і матеріальних цінностей, а передовсім від рівня розвитку інформаційних ресурсів і від їх сумісності (можливості спільного використання задля досягнення спільних цілей), а також від спільності національних ідеологій їх удосконалення та подальшого розвитку. При цьому різні держави можуть виступати в інформаційно-психологічній боротьбі у вигляді коаліції, досягаючи спільних геополітичних цілей;

– нові суб'єкти геополітичної конкуренції (віртуальні коаліції). Крім традиційних суб'єктів геополітичної конкуренції, що діють на глобальному і регіональному рівні держав і різних міжнародних коаліцій у інформаційно-психологічному просторі виникають принципово нові осередки, що включаються в геополітичну боротьбу – віртуальні союзи і коаліції, у які на рівних правах можуть входити держави, транснаціональні корпорації, медіа-холдинги і т.п., масштаби діяльності яких мають глобальний характер (тобто охоплюють значні території), а результати діяльності можуть призводити до наслідків, що впливає на політику держав та їх коаліцій на міжнародному рівні. При цьому володіння державним суверенітетом, власною територією і населенням зовсім не є обов'язковою умовою участі суб'єкта в геополітичній конкуренції, що істотно відрізняє інформаційне суспільство від індустріального;

– можливість безконфліктного поєднання співробітництва та протиборства в геополітичних відносинах. Раніше геополітичні конкуренції здійснювалися в рамках єдиного географічного простору і розподілених в ньому ресурсів. У таких умовах практично неможливо було без виникнення внутрішніх суперечностей поєднувати союзницькі відносини й конкурентну боротьбу між союзниками. Як наслідок, конкуренції, як правило, здійснювалися таємно, нерідко призводячи до розвалу союзу (коаліції).

Інформаційна (інформаційно-психологічна) сфера з її інтенсивними процесами, унаслідок яких одні держави нарощують свій інформаційний потенціал, а інші його втрачають (позаяк інформація, як і гроші, має високу мобільність і

© Khoroshko Volodymyr, Ivanchenko Ihor, 2019

концентрується там, де для її обігу й реалізації створені найбільш сприятливі умови), створює безліч самостійних напрямів і різновидів соціальних відносин. Для геополітичних суб'єктів прагнення контролювати ці соціальні відносини та процеси (що є необхідною умовою досягнення переваги в далекій частині інформаційно-психологічної сфери) може стати причиною виникнення на цьому ґрунті геополітичного суперництва [5, 6].

Властивості інформаційного простору дозволяють різним суб'єктам геополітичних відносин одночасно бути союзниками та конкурентами (супротивниками). Геополітичні суб'єкти одночасно можуть перебувати в конфлікті з іншими суб'єктами геополітичної конкуренції із приводу впливу на ту чи іншу частину інформаційно-психологічної сфери і в коаліції щодо впливу на іншу її частину.

– зміни системи категорії оцінки сили суб'єктів геополітичної конкуренції в інформаційно-психологічній сфері. Сукупна міць об'єктів геополітичних відносин у інформаційно-психологічній сфері оцінюється за низкою категорій:

- здатності контролювати власний сегмент інформаційного простору;
- здатності ефективно протистояти конкурентам у інформаційній сфері;
- здатності розширювати сферу свого впливу в інформаційному просторі.

Здатність контролювати власний сегмент інформаційного простору обумовлена наявністю у суб'єкта геополітичних відносин достатнього інформаційного (інтелектуального та науково-технічного) потенціалу, що забезпечує його незалежність і сталий розвиток національного сегменту інформаційного простору.

У минулому геополітичні конфлікти виникали навколо фізичного і військово-політичного розподілу та переділу світу, окремих його регіонів і, відповідно, набували форми збройної, військово-політичної або ідеологічної з військовими приготуваннями конфронтації. Наразі, коли основна сутічка за сфери впливу, що сягає розмаху боротьби за переділ світу, ведеться в інформаційно-психологічній сфері особливими, латентними методами та засобами. Поняття потужності (сили) геополітичного суб'єкта, крім його інформаційних ресурсів, володіння інформаційною зброєю та практичного досвіду його застосування, входить потенціал відображення інформаційно-психологічної агресії, що включає в собі психічне здоров'я суспільства і фактори, що поєднують інформаційне суспільство в єдине соціально-культурне ціле – національну самосвідомість, національну ідеологію та чітку, послідовну й ефективну інформаційну політику:

– інформаційно-психологічний вплив як засіб забезпечення геополітичного балансу. Інформаційне протиборство, реалізоване у формі інформаційно-психологічних операцій. Основний засіб забезпечення геополітичного балансу в сучасному багатоплярному світі, що вступив у стадію побудови інформаційного суспільства;

– інформаційна експансія. Традиційно під експансією в геополітиці розуміли передовсім територіальні надбаня та встановлення військово-політичних сфер впливу, а також діяльність за цим напрямом (політика експансії). Сьогодні експансія – це безперервний політичний процес, спрямований на безліч об'єктів і тому породжує в результаті зіткнення інтересів цілий комплекс різнопланових конфліктів. Так звана “мирна” експансія здійснюється багатьма державами та їх угрупованнями стосовно одне одного, тому можна вести мову про їх “взає-

© Khoroshko Volodymyr, Ivanchenko Ihor, 2019

мопроникнення” або, іншими словами, сворення комплексу взаємозалежностей та суперечностей (наприклад, забезпечення інформаційної переваги). Внутрішньокоаліційно експансія періодично супроводжується “добровільними” взаємними поступками сторін, хоча загальний їх баланс, звичайно, сприяє найсильніший з них;

– неоколоніалізм інформаційного суспільства. Важливою рисою інформаційно-психологічної експансії суб’єктів геополітичної конкуренції є так званий інформаційний (інформаційно-психологічний) неоколоніалізм, що розділяє всі країни та регіони світу на суб’єкти, що домінують у інформаційно-психологічному просторі, і є джерелами експансії, і на суб’єкти, що не володіють необхідними інформаційними ресурсами, технологіями і розвинутою інформаційно-телекомунікаційною інфраструктурою й тому є інформаційно залежними від суб’єктів-домінантів [7, 8].

Зрозуміло, що поняття інформаційного протистояння в геополітичному просторі включає в себе весь спектр конфліктних ситуацій у інформаційно-психологічній сфері – від взаємних конфліктів до відкритого протистояння соціальних систем. Інформаційно-психологічне протиборство – це, безумовно, також один із видів інформаційної війни. Існує кілька основних причин, завдяки яким слід серйозно сприймати загрози інформаційно-психологічного протиборства в геополітичному просторі, уважно вивчати їх закономірності та умови розвитку [9, с. 198]:

– по-перше, сучасні війни дедалі більше стають психологічними та нагадують масштабну PR-компанію, а власні військові операції поступово відходять на другий план і відіграють чітко визначену й обмежену роль, відведену їм у загальному сценарії військової кампанії;

– по-друге, сучасні технології психологічного протиборства здатні завдати супротивнику не менших збитків, ніж збройний напад, а інформаційна зброя, побудована на базі технології психологічного впливу, має значно більшу вражаючу, проникаючу й виборчу здатність, ніж сучасні системи високоточної зброї;

– по-третє, в міжнародній політиці витісняються з політичної практики або заміщуються в ній іншими, більш впливовими формами політичного регулювання, війна взагалі та військові акції зокрема;

– по-четверте, постала необхідність підкреслити високий рівень соціальної небезпечності деяких сучасних організаційних форм і технологій інформаційно-психологічного впливу, що використовуються з політичною метою.

Що стосується війни або локального збройного конфлікту, їх можна вести практично в будь-якій точці земної кулі і в той самий момент, коли це не передбачено сценарієм психологічної операції в геополітичному просторі. Крім того, загроза війни ідеально ініціює привід для психологічного стресу, а загроза війни водночас спрямована й на великі країни (держави, нації, народності), і безпосередньо на кожен особу зокрема. Таким чином, на сучасній стадії розвитку геополітичних технологій інформаційно-психологічне протиборство (війна) не завжди починається власне з військових дій, але самі військові дії стають необхідним фактором будь-якої бойової психологічної операції – як засіб ініціювання

© Khoroshko Volodymyr, Ivanchenko Ihor, 2019

ланцюгових психологічних реакцій, передбачених сценарієм психологічної війни. У світлі цих положень, як видається, стають зрозумілими деякі “нелогічні” епізоди війни на Сході України. Війна психологічна породжує війну локальну: для переходу психологічної операції з латентної стадії в активну необхідний ініційований привід, а отже, потрібен локальний збройний конфлікт. Те, що в планах інформаційно-психологічного протиборства в геополітичному просторі традиційна війна відіграє обмежену, суворо відведену їй роль, не робить її межі небезпечною, причому не скорочує її масштабів і не витісняє її зі сфери політичних відносин — глобальні військові конфлікти поступово зникають з політичної арени, кількість локальних збройних конфліктів та їх частота виникнення зростають. Спостерігається на сьогодні поступове перенесення геополітичної боротьби в інформаційно-психологічну сферу, що збільшує ризик виникнення локальних збройних конфліктів. При цьому технології інформаційно-психологічного протиборства багатьом видаються привабливими саме завдячуючи їх відносній дешевизні, доступності та ефективності, а отже, інтенсивність їх використання в геополітичній боротьбі буде тільки зростати. Відповідно, буде збільшуватися й кількість локальних збройних конфліктів, які в інформаційно-психологічних операціях відіграють роль “спускового гачка”. Що, зрештою, призводить до поширення практики застосування власне збройного насильства там, де починається психологічне протиборство. Тобто обов’язково виникне локальний збройний конфлікт. Таким чином, психологічне протиборство — це й є бойові дії, спрямовані на піар-сценарій, метою яких є не знищення живої сили та техніки супротивника, а досягнення піар-ефекту [8, с. 24].

Сучасна інформаційно-психологічна операція — це зведення нових ЗМІ до формату журналістського репортажу. Сьогодні інформаційно-психологічне протиборство або війна нового покоління стають ефективним інструментом зовнішньої політики держави й у геополітичних відносинах. Мета інформаційно-психологічних операцій при протиборстві підкорення суспільства, яке забезпечується за допомогою технологій психологічного впливу на свідомість їх громадян. Російська піар-компанія, що супроводжує військові дії в Україні, є тому явним підтвердженням. Формат і характер мовлення розраховані, головним чином, на громадян тих країн, які тією чи іншою мірою негативно ставляться до політичного курсу Кремля. При цьому в наведених телеглядачам матеріалах нескладно виявити типово маніпулятивні прийоми роботи з інформацією. Це дозволяє вести мову про те, що в інформаційно-психологічній війні, що ведеться в Україні Росією, “під прицілом” перебувають не тільки українські громадяни, а й громадяни Росії та всього світу [3, с. 98].

Тобто зараз можна виявити основні загрози, які виникають або в результаті інформаційного протиборства з державою-супротивником, або в результаті інформаційної війни з нею. До них належить низка загроз.

1. Освоєння державою агресором національного інформаційного простору:
 - створення всередині країни інформаційної інфраструктури супротивника;
 - встановлення контролю та освоєння стратегічно важливих ресурсів супротивником;
 - інформаційне домінування, інформаційна експансія супротивником.

2. Перешкодження супротивником захисту інтересів у геополітичному просторі:

- знешкодження системи забезпечення безпеки національного сегменту інформаційного простору;
- формування супротивником сил і засобів ведення інформаційного протиборства;
- налагодження союзних зв'язків ворога з іншими державами в інформаційному просторі.

3. Інтеграція супротивником інформаційного простору:

- установа ворожих зв'язків, які забезпечують ефективну взаємодію соціальних систем та обмін ресурсами розподілених в різних компонентах сукупного геополітичного простору через інформаційний простір;
- перенесення супротивником частини діяльності та процесів із різноманітних компонентів сукупного геополітичного простору в інформаційний простір;
- посилення супротивником потенціалу й можливостей геополітичної конкуренції за рахунок використання потенціалу інформаційного простору.

Відповідно до цілей інформаційного протиборства слід визначити основні загрози йому [8, 9]:

- низький рівень інформаційно-психологічної безпеки держави;
- аутсайдерство в інформаційному протиборстві порівняно з ворогом;
- можливість експансійного домінування супротивником у інформаційно-психологічній сфері;
- неможливість переходу на новий більш сучасний рівень інформаційного простору, встановлення або залишення старих і застарілих систем захисту;
- неможливість адаптації інформаційного простору під зміни на міжнародній арені, задля нормальної конкурентної спроможності.

Після того, як визначено загрози геополітичної конкуренції у сфері інформації та загрози в інформаційному просторі, слід також визначити об'єкти та суб'єкти загроз в інформаційному протиборстві.

Об'єктом загроз інформаційного протиборства є будь-який об'єкт, щодо якого можливе здійснення інформаційного впливу або іншого впливу, результатом якого буде модифікація його властивостей як інформаційної системи.

Загальною ознакою об'єкта, який можна розглядати як об'єкт загроз інформаційного протиборства, є будь-яка форма використання інформації в його функціонуванні.

До об'єктів загроз інформаційного протиборства відносять:

- систему соціальних відносин інформаційного суспільства;
- систему політичних відносин інформаційного суспільства;
- систему психологічних відносин інформаційного суспільства.

Об'єктом загроз інформаційного протиборства може стати будь-який компонент або сегмент інформаційно-психологічного простору, у тому числі такі види:

- масова і індивідуальна свідомість громадян;
- соціально-політичні системи та процеси;

© Khoroshko Volodymyr, Ivanchenko Ihor, 2019

- інформаційна інфраструктура;
- інформаційні та психологічні ресурси.

Загрозам можуть піддаватися наступні психологічні об'єкти у інформаційно-психологічному просторі:

- система цінності суспільства;
- психологічна толерантність системи цінностей (стійкість системи цінностей стосовно зовнішніх або внутрішніх деструктивних впливів);
- індивідуальна та масова свідомість громадян;
- психологічна толерантність свідомості громадян (стійкість свідомості громадян до маніпулятивного впливу й залучення до протиправної діяльності маніпулятивними методами таємного примусу особистості);
- психічне здоров'я громадян;
- толерантність психічного здоров'я громадян (стійкість психічного здоров'я стосовно зовнішніх або внутрішніх деструктивних впливів).

Суб'єктами загроз інформаційного протиборства можуть бути:

- держави, їх союзи та коаліції;
- міжнародні організації;
- недержавні, незаконні (у тому числі незаконні міжнародні) збройні формування та організації терористичного, екстремістського, радикального релігійного спрямування;
- транснаціональні корпорації;
- медіа-конференції та ЗМІ;
- віртуальні соціальні спільноти;
- віртуальні коаліції;

Ознаками суб'єкта загроз інформаційного протиборства є:

- наявність у суб'єкта в інформаційно-психологічному просторі власних інтересів;
- наявність у складі суб'єкта спеціальних сил (структур), функціонально призначених для ведення інформаційного протиборства або уповноважених на ведення інформаційного протиборства;
- володіння та/або розробка інформаційної зброї, засобів її доставки та маскування;
- під контролем суб'єкта перебуває сегмент інформаційного простору, у межах якого він володіє переважним правом встановлювати норми регулювання інформаційно-психологічних відносин (на правах власності, закріплених нормами національного та міжнародного законодавства) або державного суверенітету (національний сегмент інформаційного простору як частина державної території);
- існування в офіційній ідеології положень, що допускають участь суб'єкта в інформаційному протиборстві.

У сучасному світі міждержавні конфлікти є надзвичайно більшими втратами для кожної з ворогуючих сторін. Тому конкретність у розвитку та в прагненні лідерства фундаментально обґрунтовується органами державного управління щодо вибору вірного напрямку у внутрішній та зовнішній політиці держави. При цьому діяльність у сфері інформаційно-психологічного протиборства та

інформаційного впливу визначається й дає значні можливості для їх використання в наш час.

Мабуть, слушно було б зауважити, що інформаційно-психологічне протидієборство в геополітичній сфері в тому вигляді, у якому воно здійснюється натеper, перебуває у процесі вдосконалення за своїм призначенням та характером інформаційно-психологічної операції в геополітичній сфері, а отже, має здійснюватися відповідно до вимог і можливостей розроблених принципів та методів на основі наявних технологій та світових тенденцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бухарин С.Н.* Методы и технологии информационных войн. М: Академический проект, 2007. 382 с.
2. *Макаренко С.И.* Информационное противоборство и радио-электронная борьба в сетевых войнах начала XXI века. СПб: Научно-технические технологии, 2017. 546 с.
3. *Пирцхалава Л.Г., Хорошко В.А., Хохлачева Е.Ю.* и др. Информационное противоборство в современных условиях. К: "Компринт", 2019. 226 с.
4. *Панарин Н.Н.* Информационная война и геополитика. М: Мир безопасности, 2011. 719 с.
5. *Расторгуев С.П.* Философия информационной войны. М.: Москва; Психолого-социальный институт, 2003. 496 с.
6. *Почепцов Г.Г.* Теория и практика информационных войн. Ровно: ППФ "Волинські обереги", 1999. 124 с.
7. *Толубко В.Б.* Інформаційна боротьба (концептуальні, теоретичні, технологічні аспекти). К: НАОУ, 2003. 320 с.
8. *Манойло А.В.* Технологии несилевого разрешения современных конфликтов. М: Горячая линия – Телеком, 2008. 392 с.
9. *Методы и приемы психологической войны* / сост. ред. Тарас С.Т. М: АСТ-Минск: Харвест, 2006. 420 с.

REFERENCES

1. *Bukharin, S.N.* (2007) *Metody i tekhnologii informatsionnykh voyn*. "Methods and Techniques of Information Warfare". M: Academic Project. 382 p. [in Russian].
2. *Makarenko, S.I.* (2017) *Informatsionnoye protivoborstvo i radio-elektronnaya bor'ba v setetsentricheskikh voynakh nachala XXI veka*. "Information Warfare and Radioelectronic Struggle in the Network-Centric Wars of the Early Twenty-First Century". SPB: High Tech. 546 p. [in Russian].
3. *Pirtskhalava, L.G., Khoroshko, A.V., Khokhlacheva, J.E.* and others (2019). *Informatsionnoye protivoborstvo v sovremennykh usloviyakh*. "Information Warfare in Modern Conditions". Kyiv, "Komprint". 226 p. [in Russian].
4. *Panarin, N.N.* (2011) *Informatsionnaya voyna i geopolitika*. "Information Warfare and Geopolitics". M: Peace and Security. 719 p. [in Russian].
5. *Rastorguiyev, S.P.* (2003) *Filosofiya informatsionnoy voyny*. "Philosophy of Information War". M: Psychological Sociological Institute. 496 p. [in Russian].
6. *Pochepstov, G.G.* (1999) *Teoriya i praktika informatsionnykh voyn*. "Theory and Practice of Information Wars". Rovno: "Volynsk Oberehy". 124 p. [in Russian].
7. *Tolubko, V.B.* (2003) *Informaciina borotba (kontseptual'ni, teoretychni, tekhnolohichni aspekty)*. "Information Struggle (conceptual, theoretical, technological aspects)". Kyiv. 320 p. [in Ukrainian].
8. *Manoilo, A.V.* (2008) *Tekhnologii nesilovogo razresheniya sovremennykh konfliktov*. "Technology of Non-Coercive Resolution of Contemporary Conflicts". M: Hotline –Telecom. 392 p. [in Russian].
9. *Metody i priyemy psikhologicheskoy voyny*. "Methods and Techniques of Psychological War" / compiler S.T. Taras. M: AST-Minsk: Harvey, 2006. 420 p. [in Russian].

© Khoroshko Volodymyr, Ivanchenko Ihor, 2019

UDC 004.946.5

Khoroshko Volodymyr,Doctor of Technical Sciences, Professor, Professor of the
Department of the National Aviation University, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-2117-8150**Ivanchenko Ihor,**Candidate of Technical Sciences, Associate Professor of the
Department of the National Aviation University, Kyiv, Ukraine

INFORMATION STRUGGLE IN GEOPOLITICAL SPACE

Geopolitics has always been associated with the security of the state, since geopolitical processes have arisen with the security of the state, because geopolitical processes have arisen and will arise about the counteraction between geopolitical entities for influencing this or that space. The result of this rivalry is the fact that some subjects gain an advantage and others lose it, which affects their security status. The purpose of the work is the consideration of the problem of information confrontation in the geopolitical space. The conditions and content of geopolitical competition in the information society are established and the threats of information and psychological confrontation in the geopolitical space are formulated. The information and psychological sphere and processes of social relations forming for geopolitical subjects are outlined. The position of geopolitics is investigated and the main qualitative changes that reflect the new conditions and content of geopolitical competition in the information society are identified. Major threats, that arise, are also identified, either as a result of information confrontation with the enemy state, or as a result of information war with it, namely the development by the state aggressor of the national information space, obstruction of the opponent protection of interests in geopolitical space, integration of the opponent. In general, according to the purposes of the confrontation, the objects and subjects of the threats of information confrontation are identified. Any component or segment of the information and psychological space can become the object of information warfare. The subjects of information warfare can be: states, their unions and coalitions; international organizations; non-state, illegal (including illegal international) armed formations and organizations of terrorist, extremist, radical religious orientation; transnational corporations; media conferences and media; virtual social communities; virtual coalitions. Thus, activities in the field of information and psychological confrontation and information influence are defined and considerable opportunities for their use in the present time are given.

Keywords: geopolitical space, geopolitics, information war, information and psychological struggle.

Отримано 30.08.2019

© Khoroshko Volodymyr, Ivanchenko Ihor, 2019

DOI (Article): <https://doi.org/>

Issue 3(58) 2019

<http://suchasnaspetstehnika.com/>